

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

37. Typogt. Sin. typi, literae, criptio, carta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

36.
Ars & acus
nautica.

historiis insularum quas Sinarum reges cum essent bellicosi suo imperio addidere, fuisse nauticam in summo pretio & laude apud Sinas, & si, quod magnete eximio abundant, verè ab auctoribus scribuntur, gnomonis ventorum fuisse Architecti, multum iis deberi ab omni humano genere; sed hoc satis qui prober, vel coniiiciendum saltem prudentibus præbeat reperio neminem; nam quod Marcus Polus nobilis Venetus ab Sinis potuisse ad nos acum magneticam deferri utcumque indicat, delatam fuisse nequaquam, imo ne quidem potuisse, si rectè anni subducantur. Albertus Magnus & ante Albertum, Vincentius Bellouacensis magnetis illius meminerant, multo prius quam Polus è Sinis & Haiton Armenus & B. Odericus rediissent, & profert vterque fragmentum scriptoris veteris quem putant non alium ab Aristotele, quamvis Arabem magis quam Græcum innuant verba quædam, textui illius reliquiis permixta, cuiuscumque porro is fuerit, certò necesse est Poli ad Sinas Haitonis & Oderici navigationem sæculis aliquot præuertisse. Ac magnetem fuisse nec ignotum Sinensibus, nec inusitatum ab annis bis mille septingentis (forte alios in vsus quam nauticos) mihi propemodum persuadet quod lego apud Antonium Goueam, in chronico vbi ab vltimis retro temporibus annos Sinensium legens; sexto inquit, anno Cini Vani, vnus ex primis regibus quos centum supra mille annos ante Christum ea familia protulit ex Nanchiao, quod & Chiaocum, dicebatur, hodie Cocincina, legati ad eum venerant, hos rebus confectis & iam in procinctu ad iterandum iter, vehementer angebat metus à recto aberrandi; quod vbi comperit Cens Cunus, Mathematicus insignis, summa præfectura, & prudentia clarus, iubens esse viæ suæ securos imposuit currui, in quo statuam locarat ligneam, protensum indicem nunquam australi ab linea morturam; quod erat ipsorum rectum iter, sic rutos & alacres ab aula dimisit, quod arte alia potuisse præstari non capio nisi beneficio magnetis, hinc boream, hinc austrum perpetuo spectantis.

37.
Typogr. Sin.
typi, literæ
criptio, car.
ra.

Typographiam item Sinensibus fuisse perantiquam cum viris doctissimis facile sentio, alij medio post Christum seculo, illic ortam volunt alij seculis ante ipsum multis; inde vero ad nos propagatam diuinant prope omnes, & magis cupiunt quam certis iudicent & probent argumentis.

Fiet id clarius si (quod necesse est) illorum sermo & scriptio quam distet à nostris ostendero. Primum ergo alphabeto carent, nec animi sensa iunctis inter se in syllabas literis, collectis in verba syllabis exponunt: character illorum quilibet, vox vna est, rem vnam integrè exprimens, vt solent Astrologi planetas, Chymici artis suæ repræsentare materiam, & distinctas operationes, quare tot sunt Sinarum necessariò literæ, quot voces; septuaginta millia quidam censent, alij octoginta, quamvis ad vulgarem legendi peritiam & scribendi, negent vltra decies mille sciri oportere, tametsi autem tot harum literarum non sit

fit absoluta inter se diuersitas, sed eas dum forma quintuplici accinunt & totidem prope spiritibus molliunt pronuntiando vel asperant, significationibus diuersis afficiunt; quod idem faciunt scribendo, variis vna eademque in litera ductibus; seu apicibus significata indicando, quæ debent iis pronuntiandis intelligi. Solet in exemplum adduci syllaba Cho, cuius pronuntiatio decupla, res decem repræsentat diuersas, & verba totidem quæ diuersis apud nos acuenda essent, vel afficienda notis quibus præscriberetur modus ea efferendi. Hinc tanta infinitas characterum, vt suis singulis vocibus possit attribui. Auctorem huius inuenti faciunt suum quendam Fohium quem & aiunt sibi Hoiantis nomen, hoc est Imperatoris arrogasse. Rem profecto quicumque is fuerit grandem & mirabilem inuenit, siue tot millium characterum spectetur impedita & perplexissima delineatio, siue huius ars, & arcanus sensus, cum sit hic non solus arbitrarij calami ludus, sed præclarus ingenij labor sacris forsitan Ægyptiorum typis sublimior; at enim Sineses iis efferendis haud sunt æquè felices vt in describendis, vt quibus linguæ sit indoles ad varietatem sonorum parcior, quàm manus ad variandos characteres, & est nihilominus inter illas acutioris, & demissioris soni notas, iuxta quas effertur diuersi significati res eadem, discrimen tam tenue; tam exilis sensus, vt auribus opus sit ad hunc discernendum admodum delicatis. Sed linguam Sinarum hoc facit valde anticipem, quod multos diuersæ notionis characteres sono proferunt eodem, nec possunt omnino percipi nisi ex sententia dictorum, consequens eorum significatio ducatur. Hinc hæere interdum necesse est, etiam apprimè in lingua versatos, & quærere descriptionem characteris, qui dubia voce exprimitur, quod iis aut motu digitorum in aère, aut in vola manus, radioribus humi in puluere præstatur: vnde apud Sinas plurius semper fuit scriptio quam sermo; & Legationes, scripto semper non verbis obitæ. Inest autem Sinarum notis id commodi, ex arcano ferè illarum significato natum, quod à confinibus populis facile capiuntur, Coraium, Iaponia, Cocincina, Tunchinum, Sinaum quoque, Camboia & finitimæ insulæ iis vtuntur, ac licet inuicem patrium ignorent idioma; Sinense tamen legunt, proferuntque sua quisque diuersum lingua; sibi que inuicem sermone diuersos, & barbaros iungit eadem characterum forma, seque perinde mutuo capiunt, vt si vnâ haberent linguam omnibus communem. Iam quotidianus Sinarum sermo, itemque alius (quem forenses dicamus licet, ab omnibus discitur, quod Prouinciarum omnium teratur vsu; sed est longè ab eo diuersus quæ in typos mittunt, capacior videlicet ingeniosi acuminis, & sensus heroici, quem committendarum literarum vis hieroglyphica suggerit. Voces omnes præter compositas, vnus sunt syllabæ, in qua multæ quidem leguntur vocales, sed velut apud nos diphtongi, vno simul efferuntur sono, vocem eandem modis, temporibus, casibus, numeris, (quibus carent) adiuncta quædam accommodant; sed de Sinarum lingua, plus

latis haecenus, de qua incidet peculiarius aliquid postea dicendum, scribendo penicillum pro calamo habent; pro digitis tribus prioribus pugnum, auriculari soluto & excluso, Hebraeorum more ad dextram à sinistra incipiunt, sed ducant à summo ad imum folij lineas, nec attramentum adhibent liquidum & fluens, sed ex oleifumo, & gummi concretum, exsiccatumque in lamellas vnius circiter digiti venustis impressas figuris; has ubi pingendum lapideæ tabulae affricant, quod derafum est, aquæ paucillo diluunt, indeque pro sepia scribunt, quæ vero pagina Typis destinatur, elegantissimo inscripta caractere (cuius laudem formandi mitificè ambiunt) in politissimum ex piro, vel pomo, asserem obuerso scripto glutine tenditur, ubi scalpro per tenuitatem cartæ pictos sequente caracteres, lignei formantur detracto circum, & intus ligno, quoad puri & nitidi è ligno Typi emineant, eum planè in modum quo figuræ apud nos excudendæ, ligneis tabulis inciduntur: quod præstant minori labore ac tempore, quàm nostri suos in paginam cõponunt Typos, & tam expeditè grandem ex iis premunt exemplarium numerum, ut tria millia horis duodecim excudant. Sculptoris pretium tam vile ut quinque paulo plus assibus trecentos absoluat caracteres, et si multa implexos ambage linearum, & apicum: ad libri auctorem, redit Typis incisa lamina lignea, quòd is suo ære, illius pretium, & scalpendi operam soluerit. Est etiam aliquo in vsu lithographia, seu Typi lapidei, sed iis quos dixi ligneis planè oppositi: ex iis enim albus ducitur character, quod depressior suâ areâ eius Typus, intactus ab sepia maneat aream tingente. Ego præter ductas ex iis Typis scripturas, habeo folia nostris quadruplo maiora, hominum figuris, foliorum & arborum, & istiusmodi ludis imaginum, nigra in area sic albis lineis, & tam subtilibus depicta, ut omnem & patientiam & industriam vicissè Typographus artifex videatur: & hæc quidem Typographia Sinarum vel in hoc nostra deterior, quod minutissimo caractere ingentia opera breui spatio claudimus, illi nisi lato non possunt, ob amplitudinem literarum, quas multitudine, & varietate linearum, & apicum coguntur variis significationibus aptare. Chartæ item nostræ candor & densitas, eorum charta longè vtilior quæ licet foliis magnitudinem æquet linteorum, sed ita flaccidis, pellucetibus, & subnigris, ut vtraque ex parte imprimi non possint. Arunt quidam ex serico, ex gossypio alij, nonnulli ex medulla cannarum, & arboribus confici; sed iam à pingendis, premendisque literis, ad professionem illarum gradum faciamus; qui summus apud Sinas nobilitatis, opum, dignitatis, nominis cardo est & votorum summa. Septennes vix pueri, characterum quos memorauimus significata iam ediscunt, tum eosdem in charta incipiunt pingere; ad hoc pagus quilibet, nedum vrbes, magistros habent filco regio authoratos disciplinarum grauiorum (incertum quamobrem) Academia toto regno nulla. Parentes aliquot inter se conueniunt, & commodo numero, sed nunquam grandi, erudendos tradunt præceptorij, qui & iis ducendis